

Самур

№ 4 (298) 2016-йисан 27-май

1992-йисан январдилай акъатзава

Цийивилер

www.samurpress.net

Республикадин югъ

Азербайжанда гъар йисуз 28-май Республикадин Югъ хъыз кьейд ийизва. Алай йисуз и сувар гегеншдиз кьейд авун патал хъсан гъазурвилер акунва. Республикадин Югъ уьлкведин вири шегьерра ва районра, гъакни Азербайжандин диаспораяр авай къецепатан уьлквейра кьейд ийида.

Милли Межлисди Республикадин Йикъахъ галаз алакьалу яз амнистия малумарунин гъакьиндай кьарар къабулнава. Цудралди гьукуматрин регьберри Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиеваз тебрикдин телеграммаяр ракъурнава.

Вянада хъана

Алай йисан 16-майди Азербайжандин ва Эрменистандин президентар Вянада гуьрушмиш хъана. И гуьрушда ОБСЕ-дин Минск группадин седрийри, АСШ-дин гьукуматдин секретарь Джон Керриди, Россиядин къецепатан крарин министр Сергей Лаврова, Франциядин Европадин месэлайрихъ галаз машгьул тир гьукуматдин секретарь Харлем Десиара иштиракна.

Гуьрушдал къведалди апрелдин вацра Къарабагьда кьиле фейи ягъ-ягъунра агалкъунар къазанмишай Азербайжанди вичихъ статус-кво дегишардай гуж авайди субутна. Гъавилай эрменияр ислэгъвилдин меслятар авунин патахъай столдихъ ацукьиз мажбур хъана. Вянада кьарардиз къачурвал, кьве уьлкведин президентар июндин вацра мад гуьрушмиш хъижеда.

Амнистиядик кутада

20-майди Милли Межлисдин депутатри Азербайжандин сад лагъай ханум, Гьейдар Алиеван Фондунин президент, депутат Мегърибан Алиевади гъазурай «28-май – Республикадин Йикъахъ галаз алакьалу яз амнистия малумарунин гъакьиндай» кьарардин проектдикай веревирдер авуна ва талукъ кьарар къабулна. И кьарардив къадайвал, санлай 10 агъзур касдин тахсирдилай гьил къачуда. 3500 кас дустагъханайрай кьвализ ахъайда.

Милли Межлисди къабулнавай кьарар алай йисан 15-июндилай кардик кутада. Ам къуд вацран къене кьилиз акъудна кьанзава.

Мярекат кьиле фида

Алай йисан 3-4-июндиз Бакуда Дуйньядин азербайжанвийрин IV съезд кьиле фида. Мярекатда 49 уьлкведий атанвай 500-далай гзаф инсанри иштиракда. Идалай гьейри Азербайжандихъ галаз дуствилдин алакьаяр хуьзвай уьлквейрайни 50-дав агакъна тварван авай сиясатчияр Бакудиз къведа.

Мярекатдал III съезддилай инихъ кьиле тухванвай крарикай, Азербайжандин гъакьиндай вири дуйньядиз малуматар агакъаруникай, и месэлада гьалтайла аямдив къадай методрикайни информациядин технологиярикай хъсандиз менфят къачуникай, жегьилар диаспорадин гьерекатдихъ ялуникай ва са къадар маса месэлайрикай веревирдер ийида.

ДАГЪУСТАНДИН ЙИКЪАР

Алай йисан 12-13-майди Бакуда Дагъустандин йикъар кьиле фена. Азербайжанда сифте яз кьиле фейи и мярекатдин вахтунда кьунши республикадай атай мугъманри чи уьлкведин агъалияр Дагъустандин экономикадихъ, ина яшамис жезвай халкъарин медениядихъ, адетрихъ, тарихдихъ галаз танишарна. Туризм вилик тухунин рекъяй Дагъустандихъ авай гегенш мумкинвилер винел акъудна. Санлай къачурла, дагъустанвийр Бакудиз 30-далай гзаф проектар гваз атана.

И чьехи мярекатдихъ галаз алакьалу яз Дагъустан Республикадин кьил Рамазан Абдулатипов Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиевахъ ва Милли Межлисдин седри Огтай Асадовахъ галаз гуьрушмиш хъана. И гуьрушрин вахтунда кьве республикадин халкъарин арада авай виш йисарин стхавилин алакьайрикай, абурун медениятрин ва адетрин мукъвавилкай ихтилатна ва и алакьаяр мадни вилик тухун герек тирди кьейд авуна.

Дагъустандин йикъар лезгийр ва аварар яшамис жезвай районрани гегеншдиз кьейд авуна. Стал Сулейманан тварунихъ галай Гьукуматдин Лезги Драмтеатрди Хачмаза ва Кьцара, Дагъустандин Гьукуматдин Аварин Драмтеатрди Закъатала ва Балакен районра милли чьаларал тамашаяр къалурна.

Гьейдар Алиеван тварунихъ галай имаратдин фойеда «Дагъустандин халкъарин харусенят», «Дагъустандин халкъарин архитектура ва милли пекар», «Къадим Дагъустан ва Дербент», «Дагъустандиз сиягъат» ва маса тварар ганвай выставкаяр тукьлуьрна. Дагъустандай атанвай машгьур коллективри гайи чьехи концертдикай азербайжанвийриз лугъуз тежедай къван хуш атана.

12-майди Бакуда авай Россиядин информациядинни медениятдин меркезда Дагъустандин кьил Рамазан Абдулатипован ватангьлийрихъ галаз гуьруш кьиле фена. Кьве республикадин арада алакьаяр вилик тухунай Азербайжан Республикадин Президент Илгъам Алиеваз разивал къалурай Рамазан Абдулатипов ватангьлийрин тьалабунрихъ галаз мукъувай таниш хъана.

Мярекатдал рахай лезгийрин ва аварин векилри чпин теклифар лагъана. Гуьрушда иштирак авур «Самур» газетдин кьилин редактор Седакъет Керимовади 1992-йисалай Бакуда акъатзавай «Самур» газетдиз куьмек гунихъ, и йикъара вичин 20 йисан юбилей кьейд авур «Сувар» ансамблдин са бязи солистар гуьрметдин тварариз лайихлу хъунихъ, милли чьаларал учебникар акъудунихъ, мектебриз кадрияр гъазурун паталди Бакудин университетрикай сада филиал кардик кутунихъ, лезги ва

азербайжан чьаларал эдебиятдин антологияр арадал гьунихъ ва маса проблемайрихъ галаз алакьалу яз месэлаяр къарагъарна. Мярекатдал гаф лагъай ватангьлийрин теклифрихъ дикъетдалди яб акалай Р.Абдулатипова абур гьялун паталди Дагъустандин талукъ идарайриз тапшургуьгар гуда лагъана. Гуьрушда Азербайжандин Президентдин милли месэлайрай ва диндин крарай советник, Бакудин Мультикультурализмдин Меркездин кьил Камал Абдуллади, Азербайжандин Россияда авай посол Полад Буьлбуьлогълуди, Россиядин Азербайжанда авай посол Владимир Дорохина, РФ-дин Гьукуматдин Думадин депутат тир Заур Аскендерова, Мамед Абасова, Мурад Гъажиева, Дагъустандин гьукуматдин седридин сад лагъай заместитель Анатолий Карибова ва масабур иштиракна.

Чакай кхъенай...

Лезгийр кьегьал, женгчи, вафалу, гайи гаф кьилиз акъуддай, илим ва алимар пара кьандай, мугъманперес, акунри чпин къене патан дуйньядив къазвай, къакьан буйдин, расу чьаларин, кьилихрал гьалтайла умун, дерин фагъумар авай, къенят ийиз алакьдай, рикл михьи инсанар я. Абурун зегьметдал, кьелунал, тьебиатдин сирер чирунал гзаф рикл ала. Лезгийри чпин чьалаз ва адетриз икрамда, абур хуьн, гележег несилрал агакъарун патал вири жуьредин алахъунар ийида.

Владимир де Лиль-Адем, алим.
1875-йис.

Женг - вилегьвал
лигимардай
чад я.

Лезги халкъдин мисал

“САМУР” ГАЗЕТ

ГУРЛУДИЗ КЪИЛЕ ФЕНА

Алай йисан 7-майди Дагъустан Республикадин СтІал Сулейманан райондин кьил Нариман Абдулмуталибован теклифдалди райондин медениятдин кІвале «Самур» газетдин кІвалахдаррихъ галаз гуьруьш кьиле фена. Куьревийри газетдин кьилин редактор Седакъет Керимова, редактордин заместитель Муьзеффер Меликмамедов, гзаф йисара газетда мухбирвиле кІвалахай «Сувар» ансамблдин маничи Роза Гьажимурадова хушдаказ къабулна.

Мярекат райондин медениятдин отделдин кьил шаир Майрудин Бабаханова ачухарна. Мугьманри Бакуда лезги чІалал акъатзавай «Самур» газетдикай, дидед чІал хуьн паталди чпи кьиле тухузвай кра-рикай малумат гана. Райондин хуьрерай, кьунши районрай, гьакІни Дербентдай атанвай поэзиядал рикІ алай инсанри бакуви шаиррин М.Меликмамедован ва С.Керимовадин ширихъ яб акална. Ахпа Роза Гьажимурадовади лезги халкьдин манияр жанлу ванцелди лагьана.

Мярекатдал «Куьредин ярар» медениятдин меркездин кьил Агьмедпаша Агьмедпашаева ва масабур кьелемэгълийрин яратмишунрикай чпин фикирар лагьана. Шаирар Сажидин Саидгьасанова, Абил Межидова, Зарина Мустафаевадини чпин шириар кІелна.

«Самур» чаз мугьманвиле» тІвар алаз арадал гьанвай ва гзаф гур-лудиз кьиле фейи мярекатдин эхирда райондин кьил Нариман Абдул-муталибова мугьманриз вичин разивал кьалурна ва гележегда ихьтин гуьруьшар мадни тухун чпин эрзиман тирди малумарна.

И мярекатдай «Самур» газетдин кІвалахдарар руьгь акатнаваз хтана. Иллаки газетдин редактордив вугай 101 марвардин цуькведин кІунчІ рикІелай тефир багьа савкъват хьана.

Цуд ТВ

1998-йисан 18-июлдиз арадиз гьанвай «Кьасумхуьр ТВ»-ди гьар юкьуз кьве сятда хайи чІалал гунугар гузва. Адан гунугриз кьунши Кьурагь, Хив, Докьузпара, Агьул, Дербент районрин агьалийрини килигзава. Телеканалди райондин ичтимаи-сияси уьмуьрдиз, ватанпересвилин, ахлакьдин, сагьламвилеин, спортдин, эдебиятдин, медениятдин месэлайриз талукьарна гузвай гунугар гзаф марагьлугур я.

Районда «Кьасумхуьр ТВ»-дилаи гьейри йиф-югь кІвалахзавай, «Эксклюзив» ва «Лидер» тІварар ганвай кьве хуси телеканални кардик ква.

ЧЕШНЕ КЪАЛУРЗАВА

СтІал Сулейманан район Дагъустан Республикадин виридалайни чІехи районрикай сад я. Археологиядин материалрай ва кьадим чешмейрай малум жезвайвал, адан са бязи хуьрерихъ 3-5 агьзур йисарин тарихар ава. Райондин чилерал Алуан гьукуматдин девирриз талукь археологиядин амукьяр гьелени дуьшуьш жезва.

Дагъустан Россиядихъ гилигдай кьулукь гилан райондин чилер Куьре ханлукдик, гугьгьунлай Куьре округдик акатна. Совет гьукуматдин вахтунда, 1929-йисан 3-июлдиз Касумхуьруьн район арадал гьана. А чІавуз гилан Мегьарамдхуьруьн райондин вири чилер, гьакІни Кьурагь, Хив ва Табасаран районрин са кьадар чилер и райондик акатзавай.

1969-йисуз лезги халкьдин чІехи арифдар, XX виш йисан Гьомер СтІал Сулейманан 100 йисан юбилейдихъ галаз алакьалу яз райондиз адан тІвар гана. Алай вахтунда вичихъ 40-дав агакьна хуьрер авай СтІал Сулейманан районда 60 агьзурдалай гзаф агьалияр яшамаш жезва.

СтІал Сулейманан район чешнелу ийизвай кьилин лишанрикай сад инаг зурба шаиррин

ва алмирин ватан хьунухъ я. И чили Куьре Мелик, Рухун Али, Алкьвадар Гьасан, Етим Эмин, СтІал Сулейман, СтІал Саяд, Алибег Фетягьов, Ибрагьим Гьуьсейнов, Абдуселим Исмаилов, Фейзуддин Нагьиев, Майрудин Бабаханов, Абдул Фетягь, Сажидин, Пакизат Фатуллаева хьтин шаирралди, Зияуддин Эфендиев, Абдулбари Магьмудов хьтин кхьирагралди, Унейзат Мейланова, Абдусалам Гьуьсейнов, Амри Шихсаидов, Гьамидуллагь Мегьамедов, Абуталиб Абилов, Маил Аминов, Камалудин Гьажиев, Мавлуд Ярагьмедов, Эйзудин Нагьиев, Нариман Абдулмуталибов хьтин алмиралди дамахзава.

И район машгур конструктор, контр-адмирал Гьенрих (Исмаил) Гьасанован, Дагъустандин пешекар музыкадин буба Готфрид (Жабраил) Гьасанован, сейли композитор Сейфуллагь Керимован, машгур генералар Мегьамедгьанифа ва Гьажикьурбан Шейдаеврин, Тагьир Эминован ватан я. Санлай кьачурла СтІал Сулейманан райондай 400-далай гзаф алмар, 20-дав агакьна академикар, 1 адмирал, 10 генерал, 90-дав агакьна полковникар акъатнава.

Алай вахтунда районди багьманчивал ва узьумчивал вилик тухунин, хуьрер авадан авунин, халкьдин кьадим адатар, меденият, хайи чІал хуьнин рекьйи вири лезги районриз хьсан чешне кьалурзава.

Вичихъ хьсан гьава, мублагь чилер, цІудралди минерал ятарин булахар, кьалин тамар, бегьерлу багьларни узьумлухар авай СтІал Сулейманан район йис-сандивай вилик физва. Адаз сагьвал хуьдай тІебии санатория лугьзува. Виридалайни гзаф рикІ шадардай кар ам я хьи, ина лугьуз тежедай кьван кьени, умун, зегьметдал рикІ алай, ватанперес инсанар яшамаш жезва.

ШАЙДАЕВРИН КЪЕНИ КРАР

Цмур хуьрай тир Шайдаеврин хизан неинки лезги халкьдин, гьакІ вири Дагъустандин ва Россиядин дамахдиз элкьвенва. И хизандай 2 генерал, 4 илимрин докторар акъатнава. Вичин тІвар Ватандин ЧІехи дяведа виридалайни хьсан командиррин сиягда гьатнавай генерал-майор, тарихдин илимрин доктор Мегьамедгьанифа Шайдаев 18 ордендизни 20 медалдиз лайихлу хьана. Берлинда кьван душмандихъ галаз женг чІугур адаз лезги ва урус чІаларилай гьейри немец, араб ва туьрк чІаларни хьсандиз чидай.

Адан стха, генерал-майор, тарихдин илимрин доктор Гьажикьурбан Шайдаева Москвада чІехи кьуллугьрал кІвалахна, са шумуд йисуз СССР-дин Кьенепатан Крадин Министерстводин институтдиз регьбервал гана.

Санлай кьачурла Цмур хуьрай 3 генерал, 4 полковник, 5 илимрин докторар ва 5 илимрин кандидатар акъатнава. Инаг Алибег Фетягьов ва Зияуддин Эфендиев хьтин машгур кьелемэгълийрин ватан я. Нафт акьудай цмурвиар – Социализмдин Зегьметдин Игит Гьажимурад Темирханов ва Сталинан премия кьачур Гьажи Мегьамедов вириниз сейли хьана.

Хуьруьнбуру лугьзувайвал, Шайдаевриз Цмур шегьердиз элкьуьриз кланзава. Вилик йисара и хизанди чпин пулуни такьатралди хуьре спортдин меркез, Гьалибевлин музей, хуьруьн кламал муьгь эцигна, хуьруьн куьчейра кьир туна, иниз хьвадай яд гьана ва маса

Генерал-майор Мегьамедгьанифа Шайдаев

Генерал-майор Гьажикьурбан Шайдаев

баркаллу краар авуна. Гила абуру 120 аял патал кьве мертебадин мектеб эцигна куьтягьзава. И кар патал Мегьамедгьанифа Шайдаеван хва, медицинадин илимрин доктор Марат Шайдаева 30 миллион манат пул чара авуна. Алай йисан 1-сентябрдилаи хуьруьн аялри цІийи мектебда кІелда.

Виликай кьезмай йисара Шайдаеврин хизандихъ аялрин бахча, хуьруьн идара патал дарамат эцигунин, хуьруьз кьезвай рехъ кьайдада тунин, цин гунгарадин кІвалах акьалтІарунин ниятни ава. Идалай гьейри хизанди Ярки патан рекьера кьир цаз тада.

Шайдаеврин кьени краралди вири районди дамахзава. Чпихъ мумкинвилер авай гьар са лезги абурулай чешне кьачуна халкь патал хьсан крарихъ гелкьвена кланзава.

КУЪРЕДИЗ ИЛИФНА

ЖУВАН ХАЛКЪДИЗ ВАФАЛУ ЖЕН

Дагъустан Республикадин СтIал Сулейманан райондин кьил Нариман Абдулмуталибов халкъдин патай чIехи гъурмет къазанмишнавай кас я. ТIвар-ван авай сихилдин векил тир адан буба Шамсудин Абдулмуталибова гзаф йисара Къурагъ ва СтIал Сулейманан районра чIехи къуллугърал кIвалахна, халкъдин къайгъудар хъиз вири Къиблепатан Дагъустандиз сейли хъана. Чкадин агъалийри вичин тIвар гъурметдивди къазвай, районда жвабдар къуллугъар кьилиз акъудай адан диде Майина Абдулмуталибова чи музыкадик лайихлу пай кутазвай гъевескар композитор я.

Сихилдин рехъ къегъалвилелди давамарзавай, рикIе экуъ къастар, чIехи мурад ар авай, галатун тийижиз хайи халкъдизни диде чIалаз къуллугъзавай Нариман Абдулмуталибов зурба чIалан алим хъиз, хъсан суьгъбетчини я. Агъадихъ чна адахъ галаз авур суьгъбет гузва.

- Са вахтунда СтIал Сулейманан райондиз регъбервал гайи чи халкъдин къегъал хва Имам Яралиева хъиз, Куьненни яшайишдинни экономикадин месълайриз чIехиз фикир гузва. Ида вичин хъсан нетижаярни арадал гъизва: хуьрер авадан, агъалийрин кIвал-югъ къени жезва. Гъа и крар фикирда къуртIа, эхиримжи йисара хъсанвилехъ гъихътин дегишвилер кьиле фенва?

- Авайвал лугъун, 1991-йисал къедалди чи район яшайишдинни экономикадин рекъай виридалайни вилик фенвай районрикай сад тир. Гуьгъунин йисара адан гзаф девлетлу майишатар чIана, багъларни уьзъмлухар барбатI хъана. Санайидин карханайри кIвалах хъуьвнач. Гъа и кар себегъ аз агъалийрин гъаларни хъсанзавачир. Имам Яралиева райондин кьил хъайи кумазни и ЧIуру гъалар арадай акъудун къарардиз къачуна. И ниьтдалди чIехи проект кардик кутаз алахъна. Мисал яз,

Сардархуьрай ДаркIушрин хуьруьз, 43 километрдин мензилдиз яд тухун патал кардик кутур 300 миллион манатдин сметадин кьимет авай проект къалуриз жеда. И проектди 65 агъзур агъалияр хъвадай целди таъминардай, алава яз 2500 гектардин чилер цик кутадай мумкинвал гузва.

Имам Яралиева райондин дамах тир «Рычал су» завод кIвачел акъалдар хъуьвнач. Россиядин чара-чара регионра кIвалахзавай чи карчи ватангъалийрин пулуни такъатар райондиз желбна. Анжах КIварчагъ дереда уьзъмчивал вилик тухун патал 120 миллион манат желб авуна. Кпул ятарин санатория эцигун патал 300 миллион манат гъилик ийидай мумкинвал хъана. Гъа икI, шумудни са майишатар кIвачел акъалтIна. Йисни зуран къене райондиз са миллиард манатдилай гзаф хъуси инвестицияр атана. Нетижата вишералди датIана ийидай кIвалахрин чкаяр тешил хъана.

- Куь теклифдалди мектебрин

тежрибадин чилерал парникар кардик кутун гъиле къуьна. И рекъай кIвалах гъикI физва?

- Им вичихъ чIехи метлеб авай месъла я. Сад лагъайди, и карди аялрал вахт-вахтунда таза майварни къацу хъчар агакъун таъминарда. Къвед лагъайди, и кардихъ галаз машгъл тир аялар гъвечи чIавадай зегъметдал рикI алайбур, адан къадир авайбур яз чIехи жеда. Сифтебурукай яз и кардик кьил кутур Зизикрин хуьруьн юкъван мектебди, Курхуьруьн 2-нумрадин, Агъа СтIалрин ва Къасумхуьруьн 1-нумрадин юкъван мектебри парникар хъсандиз менфят къачузва.

- Чун куьруь вахтунда са шумуд хуьре хъана. Абуьр авадан жезва, рекъера асфалт тунва. Хуьрерин клубри, цIийи мектебри, бахчайри ва маса эцигунри район ара датIана виликди физвайди къалуьзава. Къвехъ и месълаяр гъялун паталди кьилдин программа авани?

- Эхъ, кьилди райондин сергъятда рекъер гуьнгъуна хтунин программа тукIуьрнава. Алатай йисуз

анжах Къасумхуьр - Цмур рекъе асфалт тун патал 18 миллион манат чара авуна. 2015-2017 йисара Курхуьр-КIварчагъ-Сиртыгъ рекъе, Къасумхуьр-Цмур-Агъа Макъар рекъе, гъакIни Къасумхуьр-Шихидхуьр-Зуьгърабахуьр рекъе асфалт тун патал 139 миллион манат пул чара авун пландик ква. Мукъвал вахтара Къасумхуьрел, ЦIийихуьре, ДаркIуш Къазмайрал куьчейриз къир цана.

ЦIийи мектебар ва бахчайр эцигунин, куьгънебур къайдадиз гъунин карда чкадин ватанперес инсанрини чаз куьмекар гузва. Машгълур Шайдаеврин хизанди Цмурдал 120 аял патал къве мертебадин мектебдин дарамат эцигна куьтягъзава. Сардархуьруьн ва Алкъвадар хуьруьн мектебар тукIуьр хъийидайла Сагъиб Алимова 300 агъзур манат чара авуна. Ихътин мисалар мадни гъиз жеда.

- Райондиз хкъезвай рекъе мукъвал-мукъвал чал диде чIал хуьниз, ам чир хуьниз ва вилик тухуниз талукъ тир баннерар гъалтзава. Месъла, «Диде чIал чир тахъун айиб я», «Диде чIалаз вафалу жен гъар са кас!» ва икI мад. Жув чIалан алим яз Куьне шаиррини алимрин макан тир СтIал Сулейманан районда чIал хуьниз ва виликди тухуниз генани артухан фикир гузва. Куьне тухузвай кIвалахди гъар са лезгидихъ дамах кутазва. И месъладикай раханайтIа кIандай.

- Эгер чна рикIел хкайтIа 1990-2000-йисар, лезги чIалан гъал са къадардин агъуз дережадиз аватнавай. Ам гуьнгъуьн хъана кIанзавай. И мурад рикIе аваз чна чIалаз талукъарнавай мярекатрик кьил кутуна. Эхиримжи йисара чи мектебра,

бахчайра ва маса идарайра диде чIалалди мярекатар тухузва. Районди «Диде чIал хуьн, чирун ва гегъеншарун» тIвар ганвай программадин бинедаллаз кIвалахзава. Чи мектебра «Зи хайи чIал» лишандик кваз тухузвай мярекатрин, чIалаз талукъ конкурсерин, семинаррин сергъятар къвердавай гегъенш жезва.

Гъар йисуз Къасумхуьрел райондин медениятдин кIвале хайи чIал хуьниз, чируниз ва ам виликди тухуниз талукъарна, лезги районрин уртах илимдинни тежрибадин конференцияр тухун адетдиз элкъвенва. 2013-2015-йисара тухвай конференциярин материалар кIалубда туна 3 ктаб чапдай акъуднава. Абурукай муаллимри, аялри, гъакIни чIалал къару гъар са касди менфят къачузва.

- Куьне «Самур» газетдин кIвалахдарриз ва кIелдайбуьруз вуч тIалабзава?

- Седакъет Керимова ва Муьзеффер Меликмамедов хътин вири халкъдиз сейли къелемдин сагъибар, гъакIни машгълур «Сувар» ансамблдин маничи Роза Гъажимурадова чи райондиз атана хайи чIалал, поэзиядал рикI алай инсанрихъ галаз гуьруьшмиш хъун чун паталди сувариз элкъвей чIехи вакъиа я. Къез чухсагъл лугъуз кIанзава. Авайвал лагъайтIа, «Самур» халкъдин рикI алай газетдиз, лезги чIал хуьн ва виликди тухун патал чIехи женгидиз элкъвенва. Адалай вирида чешне къачуна кIанзава.

Са вахтунда СтIал Сулеймана лагъанай: «Жуван халкъдиз жуван намусдиз хъиз вафалу жен». И гафар рикIе аваз къе захъ «Самурдин» кIелдайбуьрувай, вири лезгийривай ийир са тIалабун ава: «Жуван халкъдиз вафалу жен!»

«КЪАРАГЪ, ЭЛЛЕР, ЧIАЛ ХУЪЗ ЭКЪЕЧI!»

Куьре Меликан «Къул хуьз экъечI!» шиьрдин с цIарцив къадайвал тукIуьрнавай и эвер гун дуьшуьшдай арадал атанвайди туш. Къе чIал хуьн ватан хуьн къван четин хъанва. Гъавилай СтIал Сулейманан райондин чIалал къару векилри 2010-йисан 26-февралдиз лезги чIал хуьнин месъладиз талукъарна Къасумхуьрел тухвай конференциядал ихътин эвер гун къабулна.

Ина чIал хуьнин ва виликди тухунин мярекатар арадал атуьнихъ вичин тарих ава. 2007-йисуз Имам Яралиев райондин регъбервиле къягъайла ам лезги чIалазни эдебиятдиз къетIендаказ фикир гуьз эгечIна. Къуллугъдал тайинарзавай гъар са касдиз лезги чIал ва СтIал Сулейманан яратмишунар, гъич тахъайтIа адан са шумуд шиьр хъсандиз чир хъана кIанзавай. Гъа икI, районда вири мярекатар лезгидалди тухун адетдиз элкъвенва, идарайра лезги чIалакай гегъеншдиз менфят къачуз гатIунна. Райондин регъберди лезги чIалаз къевелай кьимет гуьз акурла чпик руьгъ акатай, виридалайни хъидаказ акъвазнавайди диде чIалан месъла тирди къатIай райондин яратмишдай ксар талукъ идарайрин кIвалахдаррихъ галаз санал тежрибадин конференция тухвана ва районгъалийриз жуван милли чIал хуьниз эвер гана.

Илимдин алемда вичихъ чIехи нуфуз авай чIалан алим Нариман Абдулмуталибова райондиз

регъбервал гуьз эгечIай сифте йикъалай чIалан месълайриз генани къевелай фикир гана ва ам вилик тухун паталди вири жуьредин алахъунар авуна. Адан теклифдалди районда «Диде чIал хуьн, чирун ва гегъеншарун» тIвар ганвай программа кардик кутуна. И программадив къадайвал, гила бахчайра, мектебра ва маса идарайра вири мярекатар диде чIалал тухузва. Районда лезги чIал хуьниз эвер гуьзвай баннерикай ва лозунгикай гегъеншдиз менфят къачузва.

РикI шадардай кIвалахрикай садни ина гъар йисуз лезги районрин уртах илимдинни тежрибадин конференцияр тухун я. А конференциярин материалар ктабар хъиз чапдай акъудзава ва халкъдини абурукай гегъеншдиз менфят къачузва. «Къарагъ, эллер, чIал хуьз экъечI!» вири лезги районра, вири лезги халкъ патал тукIуьрнавай эвер гун я. Ша чун вири хайи чIал хуьз экъечIин!

ВАД МУЗЕЙ

Дегъ чIаварилай вичин тарихар хвенвай СтIал Сулейманан район музейралди сейли я. Агъзур йисарин суракъар гуьзвай и музейра чи халкъдин къадимвилин ва къагъриманвилин гелер хуьзвай вишералди экспонатар кIватIнава.

Райондин меркезда уьлкве чирдай музей, Агъа СтIалдал XX виш йисан Гъомер СтIал Сулейманан кIвал-музей арадал гъанва. Идалай гъейри Вени СтIалдал уьлкве чирдай, Алкъвадар хуьре Гъасан Алкъадаридин, Цмурдал Гъалибвилин музей кардик ква. Агъа СтIалрин музейдиз СтIал Сулейманан хтул Лидия Сталскаяди регъбервал гузва.

Вени СтIалрин музейда къадим девиррилай къедалди райондин тарих къалуьрзавай 4500 экспонат ава. И музейдиз килигун патал Германиядай, Франциядай, Норвегиядай, Ирандай, Пакистандай, Вьетнамдай цIудралди туристар атана. Франциядай атай Фредерика Лонге-Маркса (Карл Марксан птулди) музейдин ктабда икI къхъенва: «Куьне тарихдин ва медениятдин гуьмбетар хвена теблигъ авуналди инсанар шадарзава. Хайи чиливни хайи медениятдив икъван кланивилелди эгечIзавай къез чухсагъл.»

2009-йисуз районда неинки лезги

халкъдихъ, гъакI Дагъустандин вири халкъарихъ дамах кутазвай мад са музей арадал гъана. Алкъвадар Гъасан эфендидин музей. Вири Къафкъаздиз ва РагъэкъечIдай патан уьлквейриз сейли чи арифдардин чIехи кIваликай ва 5 залдикай ибарат тир музей халкъдихъ рикI куьзай, чи тарих, чIал, меденият хуьн паталди лугъуз тежедай къван чIехи зегъметар чIугъзавай Имам Яралиеван пулуналди эцигна кардик кутунвайди я.

Музей тешил авуник пуд лагъай несилда Алкъвадар Гъасанан мукъвад яз гъисабзавай Дагъустандин ва Россиядин лайихлу муаллим гъурметдин тIварар къачунвай Нурият Алкадарская-Гъуьсейновади, гъакIни музейдин директор, шаир Гъуьсейн Гъуьсейнова чIехи пай кутуна.

Райондин вири музейриз куьмек гуьзвай И.Яралиев и мукъвара цIай къуна кайи СтIал Сулейманан кIвал-музей гуьнгъуна хтун патални чIехи пулар чара авуна.

“СУВАР” АНСАМБЛДИН

Алай йисан 16-майдиз Бакудин Гь.Алиеван тIварунихъ галай имаратда Лезги Манийрини Къуьлерин «Сувар» ансамблдин юбилейдин мярекат гзаф гурлуз кыле фена. 2 агъзурдав агакьна ацукьдай чкаяр авай зал кыляй-кылди ацIуни, имаратдин вилик билетар гьат тавунвай цIудралди инсанар хьунухь и коллективдин сейливиликай, ада халкьдин патай къазанмишнавай гьурметдикай хабар гузвай.

Лезги медениятдин тарихда сифте яз Бакудин и вириладайни чIехи залда ихътин мярекат кыле тухуни инсанрик руьгь кутунвай, инсанар концертдиз цуькверин кIунчIар гваз атанвай.

Лезги интеллигенциядин тIвар-ван алай векилар, чи алимар, кхъирагар, муаллимар лугьуз-хьуьрез акурла руьгь акатзавай инсанрик.

Азербайжан Республикадин Президент Ильгьам Алиева цIинин йис чи уьлкведа «Мультикультурализмдин йис» хьиз малумаруни «Сувариз» вичин 20 йисан юбилей гегьенидиз кьейд ийидай мумкинвал гана.

20 йисан кьене лезги халкьдин меденият, харусенят, адетар чIехи сегьнейрай теблигь авур и коллективди Азербайжандин мультикурадин гьалар, ина кьадардал гьалтайла тIимил халкьарин векилриз къалурзавай кьайгьударвал вири дуьньядиз раиж авуна.

Пуд сятдин программа са легьзе хьиз алатна. Ансамблдин 50-дав агакьна солистри чи халкьдин макьамар, манияр ва къуьлер сегьнедай вини дереждада аваз агакьарна. Концертмейстер Заур Мусаеван регьбервилек кваз ягьай халкьдин макьамри залда ацукьнавайбурук руьгь кутуна. Решад Ибрагимов,

Жавагьир Абдулова, Жемила Залова, Эльвина Гьейдарова ва Роза Гьажимурадовади лагьай, иллаки вирида санал тамамарай манияр рикI ахьайдайбуур тир. Къуьлери лагьайтIа, инсанрин кIвачерик звер кутуна.

Авайвал лагьайтIа, залда ацукьнавайбуру ансамблдин гьар са нумра рикI алаз, хвешиз-хвешиз къабулзавай.

Ансамбль туькIуьрна, 20 йисуз адаз регьбервал гайи, ам шегьредиз акьудай «Суварин» кьил Седакьет Керимова эхирдай сегьнедиз экьечIайла инсанри чтин разивал гурлу капаралди ва адаз вугай вишдагь агакьна цуькверин кIунчIаралди къалурна. Коллективдиз ва залдиз разивал къалурай С.Керимовади вичи идалай кьулухъ ансамблдиз регьбервал гун Завир Нежефовал ихтибарзавайди лагьана ва адаз агалкьунар тIалабна.

ЛЕЗГИ БЕГЬЛУ КЪЕ СУВАР Я

Къад йис хьана вуна рикIер шадариз,
Лезги халкьар галкIур хьийиз, садариз,
Шадвал пайиз, хажалатар мадариз,
Ухшар авай лекь къугьвадай рагарин,
Агат дустар, кье сувар я, “Суварин”!

“Лезгинкадкай” кьунва гьиле тур вуна,
Кьегьалвилев виликнава хур вуна,
Ажеб зурбаз туькIуьрнава хор вуна,
Хьсанда къван вуч я лезги гьавайрин,
Агат дустар, кье сувар я, “Суварин”!

Ви макьамар карашар я гам храз,
Хаму шиврел чамарзавай чам къугьваз,
ЦIайлапан я, гугрумар туш, цав цIраз,
ЦIелхемар я цIаяр квахай турарин,
Агат дустар, кье сувар я, “Суварин”!

Чун вужар я чир хьхьана чаз гила,
КIан жемир кьез чи хатурар хаз гила,
Кьулан вацIуз ягьаз тамир цаз гила,
Суракьар гвай чи алатай чIаварин,
Агат дустар, кье сувар я, “Суварин”!

Азадвилехъ гелкьвезва чун лекьер хьиз,
И кьил а кьил аквадчир рекьер хьиз,
Агат тийир жуванбурун рикIер хьиз,
Алпандин цIай цIайлахьан туш цIамарин,
Агат дустар, кье сувар я, “Суварин”!

НЕ ПРОСТО КОНЦЕРТ

16 мая во дворце Гейдара Алиева состоялся юбилейный концерт Лезгинского Ансамбля Песни и Танца «Сувар». Это был не просто концерт, а конец одной эпохи и начало новой.

В первую очередь хотелось бы поблагодарить всех, кто участвовал в организации этого вечера. Для нас «Сувар» - как воздух. Практически невозможно представить лезгин Азербайджана без «Суvara». Этот вечер еще раз доказал, что люди любят этот ансамбль. Забитый до отказа зал-самое лучшее тому доказательство. Ровно 20 лет этот ансамбль радует нас.

«Сувар» - это не просто ансамбль. Это нечто большее. Придя на концерт мы получаем возможность услышать родную музыку, увидеть хороших знакомых и друзей.

Эльвина Гейдарова, Джавахир Абдулова, Роза Гаджимурадова, Джамиля Залова и Решад Ибрагимов! Вы были прекрасны! Было приятно слушать ваши песни. А исполнение части куплета песни Муслима Магомаева “Азербайджан” на лезгинском языке было прекрасной идеей.

Не буду перечислять по имени всех девушек из «Суvara». Вас много. Но, ваша нежность в танцах и красота заставляют каждого зрителя улыбнуться. Вы чудесны!

Выступление тальшского ансамбля «Халай» и ансамбля турков-месхетинцев «Адыгюн» на юбилее «Суvara» показало, что “дружба народов” это не просто слова.

“Джигитам” ансамбля отдельный “респект”.

Единственное, чего я ждал, но так и не дождался, это лезгинский хор. Он мне очень понравился в прошлый раз.

А теперь о главном. О ней можно писать много. Целую книгу. И даже книги мало. Без нее не было бы этого ансамбля. Седает Керимова, хотелось бы выразить Вам свою благодарность. За все то, что Вы сделали. А сделали Вы очень много. Вы всегда учили нас любить свою Родину и свой народ. И вчера еще раз доказали, что Вы очень мудрый человек. Вы ушли, тем самым дали дорогу молодым. Не каждый сейчас готов на такой шаг. Спасибо Вам за все!

Начало новой эпохи. Завир Наджафов, в первую очередь поздравляю с новой должностью. Седает ханум сделала правильный выбор! Я уверен, что у тебя все получится, хотя будет очень сложно. Готов оказывать любую помощь. Все, что в моих силах. Удачи!

Просто спасибо! Спасибо всем! С Днем Рождения, «Сувар»!

Рустам АЗИМОВ

20 ЙИС ХЬАНА

ДВА ПОЗДРАВЛЕНИЯ

Народному коллективу Республики Азербайджан, Лезгинскому ансамблю песни и танца «Сувар».

В культурной жизни лезгинского народа СУВАР (ПРАЗДНИК) начался в 1996 г., когда Седагет Керимова впервые представила зрителям г. Баку созданный ею ансамбль с родным и возвышенным названием - «Сувар».

За 20 лет существования, ансамбль смело заставил говорить о себе сотни тысяч любителей родных, неповторимых лезгинских напевов и зажигательных танцев. Руководитель ансамбля знает, что народные песни не должны быть музейными экспонатами и, чтобы сохранить их для

будущих поколений, им следует придать новое звучание, новые краски. С первых дней работы руководителем ансамбля были собраны и обработаны многие, уже забытые лезгинские народные напевы. Любители музыки восторженно принимают в новом звучании Лезгинские народные песни «Пейкер баха», «Свадьба Шарвили», «Перизада», «Ширин ширин» и другие.

Новую струю в современную лезгинскую песню внесли оригинальные вокальные сочинения, написанные Седагет Керимовой на свои образные стихи. Сохранив ладовую и ритмическую структуру народного мелоса, автор вносит в них новые интонации и расширяет исполнительский диапазон. Здесь можно отметить такие шедевры, как «Мой родной край»,

«Горы», «Родной язык», «Цветок Шахдага», «Мой родной народ» и др. Создание школы танцев в 2004г. при ансамбле «Сувар» С.Керимовой, стало новым этапом в истории коллектива. Соединение вокала и хореографии ещё выше подняло исполнительские и творческие возможности коллектива, расширило диапазон исполняемых вокальных и танцевальных композиций.

Ансамбль «Сувар» существует всего 20 лет. С самого рождения ансамбль шел по дороге, ведущей только вверх, прорываясь к самому лучшему - возвращая всё в обновлённом виде своему народу. Желаю, чтобы так было всегда во благо высокой культуры нашего народа!

Магомед ГУСЕЙНОВ,
Заслуженный деятель искусств
Российской Федерации, член Союза
композиторов СССР, г. Махачкала.

ОТКЛИКИ

16 may 2016-cı il! Yaxşı ki, bu tarixi yaşadıq. Xalqımla həmişə olduğu kimi yenə də qürur duyduq. Çox sağ olun, ən kiçik iştirakçıdan tutmuş Sədaqət Kərimovaya kimi, əməyi keçən hər bir kəsin qarşısında baş əyirəm!

Уважаемая Седагет ханум! От всей души поздравляю Вас с успешным и запоминающимся проведением юбилейного концерта родного ансамбля «Сувар». Приятно видеть, как он растет и богатеет, добивается заслуженного уважения. Новый коллектив очень радует глаз, девочки просто красавицы.

Xalqımızı layiqincə təmsil edən hər kəsə minnətdaram. Nə yaxşı ki, varınız! Sözlər acizdir, hisslərimizi çatdırmaqda acizlik. Siz tarix yazdınız, var olun! Fəxr edirik!

Ceyhun MURADOV,
Bakı

С гордостью и легкой грустью вспоминаю свою причастность к «Сувару». Вы внесли много светлых дней в мою жизнь. Пусть число таких же счастливых дней растет с каждым годом. Спасибо за все!

Ваша Альвия ГАСАНОВА,
Перьм

Бакуда кардик квай
«Сувар» ансамблди чун,
медениятдин рекьяй, Да-
гьустандин вири хал-
кьарилай девлетлу авунва.
Баркаллагь ансамблдин
вири иштракчийриз!

**Мегьамед
ГЬУБСЕЙНОВ,**
Магьачкьала

Вот такое произведение искусства создали в честь юбилея «Сувар» внуки руководителя, маленькие поклонники ансамбля Салимхан, Садия и Селей.

ПРОЩАНИЕ

20 лет! Оглядываясь назад меня охватывают необычайно волнительные чувства, в которых перемешаны радость и блаженство. Впервые я осознаю, что проделанная мной работа не прошла даром. Я испытываю невероятную гордость за нашу талантливую молодежь, которая с честью справлялась все эти годы со своей доброй миссией - отдавать людям любовь своих сердец.

Не жалея сил они трудились для того, чтобы показать всю красоту лезгинской этнической культуры. Сегодня я спокойна за «Сувар», ведь у него есть достойные продолжатели.

Те, кто прошёл школу «Су-

вара» никогда его не забудут. Не пройдут даром уроки мужества, дружбы, любви и согласия. А самое главное, они всю жизнь будут нести в своих сердцах гордость за культуру и традиции своего народа. Я горда тем, что ансамбль «Сувар» уже 20 лет является благодатной почвой для взращивания талантов.

Сегодня об ансамбле знают лезгины во всём мире. Благодаря нашим вокалистам лезгинская музыка поднялась на вершину искусства. Верные музыканты «Сувар» неизменно являются его опорой. Радует, что ансамбль воспитал талантливых хореографов.

Я безгранично рада тому, что в

ансамбле «выросли» замечательные, талантливые организаторы. Все они привнесли в ансамбль дух молодости, дружбы, любви. Их объединяет чувство гордости за свой народ, имеющий неповторимую музыкальную культуру, богатую песнями и танцами. Отрадно, что сегодня дети и юноши тянутся к ансамблю, считают его примером для подражания.

Я абсолютно уверена в том, что имя «Сувар» еще долго будет на устах благодарных ценителей искусства. Успехов вам в дальнейших свершениях, дорогие мои «Суваровцы»!

Седагет КЕРИМОВА,
художественный руководитель
ансамбля

ЗИ ШИИРАР КІЕЛРАЙ АНЖАХ КЪЕГЪАЛРИ

Майрудин Бабаханов

Зи шиирар

Зи шиирар кІел тавурай алчакри,
Гъабур патал йифен ахвар ханач за.
Цай кутуна хура авай чакмахри,
Жегил умуър гъабур патал канач за.

Гъабур патал экъечІнач зун майдандиз,
Гъар сеферда кІудиз рикІин дапІарар.
Шииралди къуллугъна за ватандиз,
Яру хъана ифидалди дамарар.

Четин тирла, кьил кІевера акІайла,
Лагъанач за, - Багъри ери такІанда.
Къекъвенач зун гъейри къулай чкайрихъ,
Кесибвална жуван кесиб ватанда.

Зи шиирар кІел тавурай ажурзи,
КІелайІани, бажагъат чеб шад жеда:
Тади гана зи сергъятсуз ажугъди,
Валлагъ, чпин гъвечи рикІер пад жеда.

Темягъ фена, чими ийиз агатай,
Куда абур зи ашкъидин цІаяри.
Къерех хурай, квахъна санихъ алатрай,
Бахтикъара тахъурай чеб гъавая.

Зи шиирар кІел тавурай авамри,
И дуьньядин писни хъсан такунвай.
Келле буш яз, мекер расиз, цІалцІамриз,
Умуърдин тек шад терефдихъ агъунвай.

Зи чІаларал гагъ хина, гагъ кьел ала,
Гагъ вирт я, гагъ туршивал гва къвакъварин,
Зи чІаларал чІур тежедай гел ала
Зи ширин дуст Шабатован накъварин.

Зи шиирар кІел тавурай хаинри -
Беденда бунт къарагъарда ивиди,
Гъелекда чеб гъар сеферда ифинри,
РикІел хкиз ватан маса гайиди.

Зи чІаларихъ ни гала зи ватандин,
Зи чІаларал хайи чилин ад ала.
Зи чІаларал, кІангІа хуьй чеб гъулдандин,
Гъар душмандин хур къазундай яд ала.

Къизилар хъиз, акъудзавач чувалрай,
Къхизва са гафар рикІай къведайвал.
Зи шиирар кІелрай анжах къегъалри,
Хайи чилин къаравулар жедайвал.

Ракъинин сухта

Кьил тик къаз заз чирна хайи дагълари.
Каспийдини – накъварикай гъул ийиз.
Вердишарна цІайлапанрин цІаяри
«Лезгинкадал» цІелхем ягъдай къул ийиз.

Сефил жедай тІул кутуна хуърери,
Ватан тирвал инал-анал чІанвай.
ТІал вуч ятІа гъиссиз туна хирери,
Багърибуру рикІин къене атІанвай.

Хуьрез чирна дагъдин дили вацІари,
Гъиргъирдин ван тунвай дерин дагъарра.
Муьгъуббатдин кушкучъ ягъиз – нацІари,
Гардан гуьцІиз, туьмердавай шагъвардал.

Туьнтдиз рахаз вердишарна къукърумри,
Рагарини – гаф хуьз, кутуг тавунвай.
Гъейран жедай хесет бахшна ханумри,
Гъарма сад са шикил хътин чІугунвай.

Илгъамдин цІай зак ракъини кутуна.
Пай гана заз ада вичин экуьнин.
Вири тарсар за чиливай къачуна,
Тек шиирра – сухта я зун ракъинин!

Муьгъуббатдин куьче

Гъар жуьредин тІварар ганва куьчейриз -
Шаирринни, игитринни суваррин.
Куьчейрилай чир хъижезва невейриз
ТІварар чпин рагъметлу тир бубайрин.

Лермонтов са Машукдал туш къейиди,
Агъзурралди куьчейрани къена ам.
Гагаринни цавуз туш са фейиди,
Агъзурралди куьчейризни фена ам.

Зун цуькверин куьчейрани къекъвена,
Акуна заз къванциз элкъвей махарни,
Къил агъузана, кагъазрал за къена
Са шумудра дидейрин пак тІварарни.

Дугъриданни, гзаф ава куьчээр,
Игитар хуьй, бес тежедай кар авач,
Амма ингъе каталогрин жергеяр -
Гъич санани муьгъуббатдин тІвар авач.

... Мад хуруда алааматдин цІай куьза,
КІвачеллачиз катзава зун живедай.
За зи рекъиз кІанивилин тІвар гуьза,
Ша захъ галаз муьгъуббатдин куьнедай...

Квез я

Квез я гафар рикІин къеняй текъезвай,
Гъар ахътин гаф хаинвал я жув патал.
ПІузар квез я, акъваз тийиз хуьрезвай,
АтІуй мезни, элкъезвай тек къув патал.

Гъилни гъил туш, садаз къванни запІ тагай.
Бахт пайзавач - на умуър гъакІ пучзава.
Гъич садрани аял къуна тІан тагай,
Хурарикай назик хъана вучзава?!

Далу квез я, къулухъ сергъят галачІа,
КІан ятІа вич, паласа къван, фирягъ хуьй.
Ажуз жеда инсан ватан авачІа,
КІангІа вич лукІ, кІандатІа вич пачагъ хуьй.

Къачерни хуй къведни метІен къекъундай,
ТухваначІа садра къванни сефердиз.
Вилер квез я, гъич са рушни яшинда,
КъалурначІа ракъинилай иердиз.

ЛукІ жедалди, хъун хъсан я шанкІални.
ТуьнтзавачІа, ивидикай яд хуьрай.
Дертлу тирла, акъатначІа са чІални,
РикІни квез я? Ахътин рикІни пад хуьрай.

Чарабур

Зунни вун - чарабур,
Авач чи араяр:
Я заз вун, я ваз зун багъа туш.
Захъни вахъ - чахъ къведахъ
Къайгъуйрин хараяр,
Сад садан тІалдиз чун дава туш.

Зи рагъ ваз куькІуьзвач,
Ви варз заз мегъзавач -
Са дуьнья къатІузва къве тегъер.
Я зун ваз хуьрезвач,
Я вун захъ шехъзавач,
Гъамиша дегіш я чи гъиссер.

Заз няни фад хъана,
Ви гъедни экъечІнач -
Дуьнья чаз къведазни мичІи я.
Я зун вахъ къекъезвач,
Я ваз зун жагъизвач -
Къведанни къужахар ичІи я.

За дагъда кІватІзавай
Цуьквер ваз хкидач -
Абур я масадан тІалабун.
Ви кифни йифериз
Зун патал чКІидач -
Заз ганвач ви чІарар гъисабун.

Зи бахтар геж хъана,
Ви бахтни атанач,
Вилер ви гъамиша рагъсуз я.
Белки чун хатадай
Сад садаз жагъанач,
Белки чун хатадай бахтсуз я...

ТАЙ АВАЧИР ЗАВОД

Советрин девирда малуматар авай ктабра туристриз рчал яд акъатзавай булахдал фин меслят аквадай. Адакай икІ къенвай: «Дава жедай яд хъиз «Рчалдин» ери вири дуьньядиз сейли тир «Эме-Крехтен» (Германия), «Виши» (Франция), «Боржоми» (Гуржистан) булахрин еридилай агъузди туш.

А чІавуз Цмур вацІун вини киле авай Рчал булахдай яд гъасил авун патал са гъвечи цех кардик квай. Исятда ина гилан аямдин чІехи завод эцигнава. Тамлух тепейри элкъуьрна юкъва тунвай тІебиатдин и иер пІипІ акурла инсандиз вич гъвечи курортдин шегъерда авайди хъиз жеда. Завод арадал атуниз куьмек гайиди лезги халкъдин къегъал хва Имам Яралиев я. Ада миллион манатралди инвестиция жагъурна, завод эцигун патал чан эцигна.

Къенин чешнелу кархана арадал атун патал 8 йис вахт, 300 миллион манат пул лазим хъана. Вичихъ кІвалахдин майданар, парк, ял ягъидай

зона, герек тир вири коммуникацияр авай заводди вад гектардин чка къазва. Аниз СтІал Сулейманан ва Хив райондин къунши хуърерини менфят къачузвай 7,5 километрдин яргъивиле цІийи рехъ тухванва.

Заводда менфят къачузвай аваданлухар вири Германиядайни Италиядай гъанвайбур я. «Рычал су» заводди са сятда 12 агъзур бутылка яд гъасилзава. Ада вичин магъсул Россиядин гзаф регионриз, Азербайжандиз, Арабрин Садхъанвай Эмиратриз, Мисрилиз ва маса къецепатан улкъвейриз ракъурзава.

Заводда 400 касди кІвалахзава. Абуруз карханадин автобусри къуллугъзава. КІвалахдарриз пулеуз тІуьн-хъун гуьза. Абуру хъсан мажибар къачузва. Игътияж авай ксариз куьмек яз чІехи пулар гуьза. Заводди ара датІана ветеранриз ва аялрин карханайриз пулуин такъатралди куьмек гуьза.

Гъам къенепатан, гъамни къецепатан выставкайра иштиракзавай заводди шумудни са пишкешар къачунва. Мисал яз «Дагпродекспо-2003» выставка-ярмаркадин диплом ва платин медаль, «Россиядин 100 хъсан мал» программадин сад лагъай дережадин диплом, минерал ятарин VII международный конкурсдин къизилдин медаль къалуриз жеда. Гележегда вириниз сейли рчал яд генани гзаф гъасил авун патал алава эцигунар тухун къарардиз къачунва.

«КУЬРЕДИН ЯРАР»

Алатай йисуз СтІал Сулейманан райондин вири Къиблепатан Дагъустандиз сейли «Куьредин ярар» медениятдин макандин 25 йис тамам хъана. 1990-йисан 25-январдиз халкъдин депутатрин райсоветдин талукъ къарардалди арадиз атай ада лезги чІал, эдебият, харусенят, тарих чирунин, вилик тухунин, теблигъ авунин кардик лайихлу пай кутуна.

И медениятдин макан арадал гъун патал сифте кам къачурди, адан устав ва программа туькІуьрайди, адас сифте яз регъбервал гайиди чи къелемъгли Нажмудин Шихнабиев я. Адан теклифдалди «Куьредин ярарин» комитет тешкилна ва аниз халкъдин патай гъуьрмет къазанмишнавай Абдулбари Магъмудов, Нажмудин Шихнабиев, Сажилин Саидгъасанов, Агъмедпаша Агъмедпашаев, Абдурагъман Межидов, Шагъабудин Шабатов, Абидин Камиллов хътин къелемъглияр ва гъевескар композитор Майина Абдулмуталибова хкъана. 1990-йисан эхирдай комитетдин седривиле Агъмедпаша Агъмедпашаев хкъана.

Алатай 25 йисан къене «Куьредин ярари» районда гзаф лайихлу крар килиз акъудна. И медениятдин маканди къарардиз къачур чІехи пай месэляяр килиз акъатна: аслу тушир «Куьредин ярар» газет, бюллетенар чапдай акъудна. 2015-йисан январилай «Куьредин ярар» журнал акъудзава. Шаир Алибег Фетягъоваз гуьмбет эцигунин месэла къарагъарна ва ам килиз акъатна. СтІал Мусабакай ва Балакъардаш Султановакай ктабар халкъдал агакъарна. Яратмишзавай ксарин 80-далай алатна ктабар акъудна ва икІ мад.

Алай вахтунда «Куьредин ярари» 70-далай гзаф къелемъглияр агуднава. РикІ шадардай кІвалах ам я хъи, ада Хив, Мегъарамдхуьр, Къурагъ, Докъузпара районрин яратмишдай ксарихъ галазни алакъаяр мягкемарзава, абу-

рун ктабар чапдиз гъазурзава ва маса куь-мекарни гуьза.

Гила медениятдин маканди цІийи кІвалахар гъиле къунва: Къунши района «Куьредин ярарин» информациядин постар тешкилзава, мектебриз лазим тир ктабар, стендар, лезги зарийрин портретар гъазуриз куьмек гуьза, абур гафарганралди, чи къелемъглиярин ктабралди таъминарзава. Алай йисуз чара-чара авторрин са шумуд ктаб чапдай акъудда, милли суварар, конкурсар, юбилеяр киле тухунин кІвалах давамарда.

Чи милли меденият ва эдебият вилик тухунин пай кутазвай «Куьредин ярарин» виридалайни чІехи къуллугъ ам я хъи, ада райондин агъалияр гъвечи чІавалай бубайрин адетрал амал ийидайбур яз, жуван чІалан къадир чидайбур яз, шииратдал, кІел-къхъинал рикІ алайбур яз чІехи хъуниз куьмек гуьза

P.S. Лезги халкъдиз намуслувилелди къуллугъ авунай, илим, милли эдебият, меденият вилик тухунин кардик къетІен пай кутунай Седакъет Керимовадиз «Лезги халкъдин къагъриман руш» ва Муьзеффер Меликмамедоваз «Лезги халкъдин къагъриман хва» гъуьрметдин тІварар гайи «Куьредин ярар» медениятдин макандин комитетдин ва Лезги Къхъирагрин КІватІалдин райондин отделдин тІварцІелай Агъмедпаша Агъмедпашаева чи къелемъглиярив дипломар вуьгана.

“САМУР ДИН” МЕКТЕБ

Садра асланди тама виридалайни гужлу гъайван вуж ятла чирун патал акъажунар кыле тухун къетла. Ада тамун вири гъайванривай няних санал къватл хъун тлалабна. Асландиз вичив к в е д а й д и авачир хъиз жезвай. Ятлани мад гъилера вичин гъунар къалуриз алахънавай ам.

Няних цекверилай гъейри вири атана. Асланди чепелукъривай цеквер хабар къурла, абуру куьрелди жаваб гана:

- Цеквери чпиз мажал авач лагъана.

Асландихъ хъел акатна. Ада крчун пепеяр цекверин кылив ракурна лагъана:

- Фад агурай, тахъайтла за чеб тлуш гана юхдиз акъудда.

Киччела зурзун акатай крчун пепеяр гъасятда лув гана цекверин кылив фена. Са герендилай абур цекверни галаз хтана.

Асланди жузуна:

- За эверайла куьн вучиз атанач? И тама пачагъ вуж ятла чизвачни къез? Зун виридалайни гужлу гъайван тирди рикелай ракурнава тахъуй куьне?

Пачагъ вун я, адаз гаф авач. Ингъе виридалайни гужлур чун я. Им акъажунар галачизни чизва чаз, - жаваб гана цеквери.

- Вуч, вуч? - Аслан-

дик хъуьруьн акатна. За куь къушун са къуьлуьнив юхда. Квевай заз вуч ийиз жеда?

- Юхиз жеда тла ая кван!

Цеквер вичихъ галаз икл рахаз акурла аслан къудгъунна чкадилай къарагъна

арада квахъна. Гъайванриз сифте абур киччела катайди хъиз хъана. Садлагъана абуруз ксанвай аслан чиливди шуткун жез акуна. Гъайванар чпин вилерин члалахъ хъанач. Аламагдин кар тир. Цекверин куьшунди куьн-куьне гана аслан хкажнавай ва ам гъиниз ятлани тухузвай.

Гъайванрин хъуьредай ванцел ахварай аватай асландиз вич тамун муькуь пата, къаради къунвай са фура аваз акуна. Ам и кардин гъавурда акъазвачир:

- Зун иниз гъикл хъана аватайди я? жузуна асланди.

- Вун цеквери иниз вегъенвайди я, лагъана хъуьредалди руфунар къунвай гъайванри.

Цекверин гужунин члалахъ хъайи асланди чара атлана лагъана:

- Квехъ икъван гуж авайди низ чидай? Къедилай тамун пачагъ цвэг хъун герек я!

- Чаз пачагъвал герек туш. Анжах чалай вишра залан парар хкажиз алакъзавайди рикелай ракурмир.

- Бес за куьн паталди вуч ийин?

- Чун садрани къвалахдивай мийир. Тахъайтла чахъ хъел акатда.

Гъа югъ, къенин югъ, цекверик хъел акатиз киччела садани абур къвалахдивай ийизвач.

АЗИЗРИН Севда

ЦЕКВЕРИН ТАРС

MAX

ва абуруз тлуш гуз эгечна. Цеквер лагъайтла, асландин хамуник галклиз, адан далудал акъахзавай. Са герендилай тама авай къван цеквер вири асландин хамунал къекъезвай. Аслан гъикъван алахъзавайтлани, адан тапацдик са цвегни акатзавачир.

Галатна гъалдай фейи аслан такъат кумачиз къацу векъерал ярх хъана: «Са герен ял ягъин, ахпа за куь дуван ийида», - лагъана ахвариз фена ам.

Гъайванар пагъ атлана амай. Им тахъана садавайни асландихъ галаз икл гуьжетиз хъайиди тушир. Цеквер асландин далудилай эвична къацу векъерин

ЧИ ИБАРАЯР

Лезги члалан маса нугъатра хъиз, Къуба нугъатрани ибарайрикай гегъеншдиз менфят къачузва. Агъадихъ чна келдайбурув баянар гана мана ачухарнавай са къадар ибараяр агакъарзава.

Алидиз хух, дилидиз мух - гъарад са жуьре гъилиз къачун.

Бишидаз ван хъун - аламагдин кар хъун.

Ван алачир далдам - хийир-шийирдиз бакара текъведай кас.

Варар хкатайди - кыилел мусибатар атайди.

Вири илигиз, цимил килигиз - масадан зегъметдалди къил хуьн.

Гъер тлуьр Гъарун - масад алкурна къазанжи къачур кас.

Керекул ахъаюн - авачир хабарар гун.

Къуфаран хъун - вичивай вичиз сабур гуз тахъун.

Клеви клараб - вягътедай физ тежедай инсан.

Рук къалурун - алкурарун.

Севре сувар - са затл къенят тавуна тлуьн.

Тлаб акъурди - лянет хъайиди.

Тлал алай чка - дерт.

Цегърез салам гун - жува нихъ галаз дуствал ийизватла чир тахъун.

Ярама хгул - ферсуз велед.

Яхул шалам - вичиз ийизвай писвилер эхдай инсан.

ИкI лугъумир ИкI лагъ

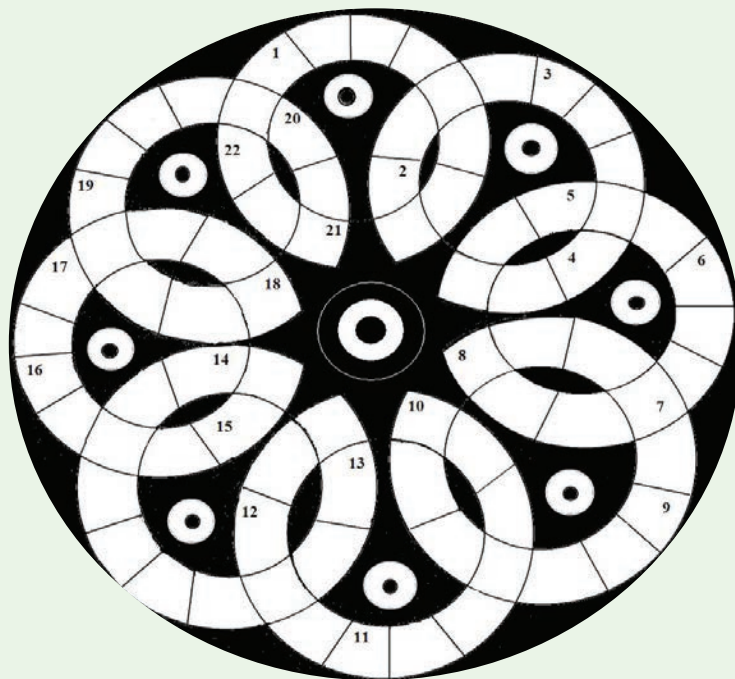
Арзуламишзава
Багъишламишзава
Ахшам хийир
Геже хийир
Сабагъ хийир
Вахтун хийир
Сес
Ветен
Тамаша
Чухсагъул
Гуьзлемишзава
Ажугъ
Къаргъиш
Ажи
Цапар ягъун

Тлалабзава
Гъил къачузва
Нянин хийир
Йифен хийир
Экуьн хийир
И члаван хийир
Ван
Ватан
Килига
Пара къван сагърай
Вилив хуьзва
Хъел
Сепер
Туькьюьл
Капар ягъун

Чи бубайри лагъанай...

- Келун вилериз экв акун я.
- Эвер тавур чкадиз фимир, фейи чкада акъвазмир.
- Дувул галачир тар ярх жеда.
- Деведин клуф хъуьтуьлди я, амма цацар неда.
- Кукраз багъа кларас клан жеда.
- Гъалагъ квачир дустунихъ къекъвейди ялгъуз амуькда.
- Риклиз вилерилай фад аквада.
- Хъсанвал садални меслят тагъана ая.
- Залпанд алачир меци къил тларда.
- Ктамбурдал акъалтай шапладиз къуьр ахквадач.
- Буьркьюьда буьркьюьдаз буьгъда.
- Вилиз такур кардихъ агъамир.
- Тлуьрди хъиз, иливарни авуна кланда.
- Чижрев агатайди цуькведа жеда, ваклав агатайди - къарада.
- Ахпа жедай меслятдилай гила жедай дяве хъсан я.
- Туьнт инсан фад къуьзуь жеда.
- Вуна дуьзвал хуьх вун дуьзвили хуьда.

КРОССВОРД

СУАЛАР: 1. Клашара жедай ризкъи. 2. Алай аямдин лезги шаир. 3. Гъилибан. 4. Гъикаятдин члехи эсер. 5. Етим Эминан стха. 6. Рухсат. 7. Йикъан са вахт. 8. Ирандин агъали. 9. Россияда 1917-йисуз кыле фейи сиясатдин зурба вакъиа. 10. «Къванцел ...» (Шаир Ф.Нагъиеван ктабдин тлар.) 11. Украинадин «Дума». 12. Фекъиди мисклиндай гузвай эвер. 13. 2003-йисуз Госдумадин депутатвиле хкъагъай лезгидин фамилия. 14. Сес. 15. Африкадин уьлкве. 16. Гъашем. 17. Квалин гъайван. 18. Буйдиз яргъи инсан. 19. Дагъдин цен. 20. Кали гузвай ризкъи. 21. Ибадат. 22. Темен.

ТУЬКЛЮЬРАЙДИ:
Куртгъли
КЪАЛАЖУХВИ

НОВОЕ ИЗДАНИЕ

«Albania Caucasic». Под этим названием в Москве издана книга, подготовленная Институтом Востоковедения РАН, Институтом Истории, Археологии и Этнографии Дагестанского научного центра РАН.

Первый выпуск продолжающегося научного издания «Albania Caucasic» - новой площадки международного сотрудничества исследователей - включает в себя избранные материалы, которые были представлены и апробированы на международных форумах 2007-2001 го-

дах, а также статьи, написанные специально для этого сборника.

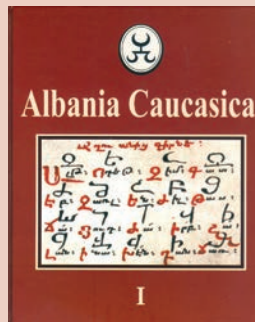
В работах авторов затрагиваются важнейшие аспекты политической и этнической истории Кавказской Албании, проблемы ее письменности, религии и культуры.

Осуществленное при финансовой поддержке Федеральной лезгинской национально-культурной автономии издание посвящается 2000-летию города Дербента и 80-летию со дня рождения профессора Зазы Николаевича Алек-

сидзе, ученого-подвижника, своим выдающимся открытием вдохнувшего новую жизнь в албанистику.

Ответственными редакторами книги являются ученые А.К.Аликберов и М.С.Гаджиев.

«САМУР»

ГАФАЛАГ

Парваза	– зиянкар
Пашар	– эркиван
Паякбул	– бегьемсуз, акьулсуз
Пехуш	– куьгьне
Шес	– цуру шал
Рач	– пичинин куквар хьанвай ракъ
Руйште	– сарсах
Силибур	– асул авайбур
Тармач	– пулунин пачка
Текье	– дакванвай цел
Турмачлар	– недай дадлу няметар
Таж	– хабар
Тпам	– терсвал
Уьдуй	– язух
Уьште	– ялтах
Фериз	– хийир авачир
Фигьил	– гьилле
Хапац	– геж гьавурда акьадаиди
Хасалбур	– гьалсузбур
Хашал	– руфун хкатнавай
Хвашал	– кефлу

ЮНЫЕ ФУТБОЛИСТЫ «ШАХДАГ» А В МИЛАНЕ

годы играли и продолжают выступать за национальную сборную Азербайджана.

Программа «Футбол для дружбы» направлена на развитие детского футбола. К ключевым ценностям программы относятся: дружба, равенство, справедливость, здоровье, мир, преданность, победа, традиции и честь.

Участие нашей команды в таком крупном международном футбольном проекте - большая честь для всего клуба «Шахдаг». Надо отметить, что само направление проекта соответствует философии развития нашего клуба. Для нас очень важно вырастить не только профессиональных футболистов, но и прежде всего, достойных граждан Азербайджана. Мы уверены, что участие Азербайджана в таком уникальном социальном проекте станет важным шагом для развития юных футболистов, - подчеркнул президент футбольного клуба «Шахдаг» Арастун Нифтиев.

С каждым годом число участников программы растет, и этот сезон можно назвать глобальным. Юные футбо-

листы нашей страны примут участие в программе, наряду с командами из 32 стран мира.

Четвертый международный детский форум «Футбол для дружбы» проходит 26-28 мая в Милане. Ежегодно главным событием программы является

Международный детский форум, на котором собираются игроки ведущих футбольных клубов из разных стран в возрасте от 12 до 14 лет. Юные футболисты примут участие в Международном турнире по уличному футболу среди команд из 32 стран-участниц, а также получат возможность пообщаться со сверстниками из других стран и звездами мирового футбола, в том числе глобальным амбассадором программы - легендарным Францем Беккенбауэром.

Главным событием мероприятия станет присуждение специальной награды программы «Футбол для дружбы» - кубка «Девяти ценностей» — одному из мировых профессиональных футбольных клубов за наибольшую приверженность ценностям программы. После завершения форума его участники посетят финальную игру Лиги Чемпионов УЕФА в Милане.

Лейла АМИРОВА

Азербайджан в 2016 году впервые присоединился к международной детской социальной программе «Футбол для дружбы», которая реализуется российской компанией «Газпром» (официальным партнером Лиги Чемпионов УЕФА), в рамках глобальной социальной программы «Газпром – детям». Для участия в программе, впервые в истории отечественного спорта, Азербайджан будет представлять детская футбольная команда «Шахдаг» из города Кусары.

Руководство клуба «Шахдаг» всегда делает ставку на детский футбол и воспитанники «Шахдага» в разные

ША ЛЕЗГИ ЧАЛАЛ РАХАН

Бубани хтул - Дед и внук

- Ба, ша хьфин квалит! Чими я.
- Дед, пойдём домой! Жарко.
- Эха, чан хтул. Са ваз чими яни? Тараризни гади физвайди я.
- Потерпи, внучок. Думаешь, только тебе жарко? Деревья тоже мучаются.
- Тарариз? Абурузни чими жезвайди яни?
- Деревья? Им тоже жарко бывает?
- Абуру гьар са затI, чимивални, кьайни, кьанихьвални, кьайгьуни гьиссзавайди я. Исятда абуруз яд гана хьфида чун.
- Они все чувствуют, и жару, и холод, и жажду, и заботу. Сейчас польем их и пойдём.
- Вучда яд гана? Марф кьвайла хьурай тухдалди.
- Зачем поливать? Вот пойдёт дождь, напьются досыта.
- Марф кьун тавуртIа абур кьурара. Са тIимил аявал авуртIа, абур рехди физвай инсанриз верци майварни серин хьен бахшда.
- А если дождь не пойдёт, деревья высохнут. Если же поухаживать

за ними, они будут давать уставшим путникам сладкие плоды и прохладную тень.

- Абур са цуд йнсалай чехи жен, я тежен.
- Они через десять лет только вырастут.

- Вуна незвайди вуч я?
- А что это ты ешь?

- Машмашар. Са верци я хьи! Ингье, агьа тарцинбур я.
- Абрикосы. Такие сладкие! Вон с того дерева.

- Вавай хьайитIа, а тар вич-вичелай акьатнавани?
- Как ты думаешь, оно само по себе здесь выросло?

- Я жеди.
- Наверное.

- Са чIавуз, зун гьа вун кьван авайла, зи бубадиз гьа ваз акур машмашдин тар паз клан хьанай. Зунни вичихь галаз гьанай. За гьа тади ку-тадай адак.

- Когда я был примерно твоего возраста, мой дед решил посадить вот это самое абрикосовое дерево. Привел

и меня с собой. А я все торопил его.

- Бес ада вуч лугьудай?
- А он что говорил?

- Ада лугьудай: «Са югь кьведа, ви хтулди и таралай машмашар неда, гьа чIавуз вунани зун рикел хкида».
- Он говорил: «Придет день, когда твой внук будет есть абрикосы с этого дерева, вот тогда ты будешь вспоминать меня».

- Ба, ведре зав це. Фена яд гьин.
- Дедуля, давай ведро. Принесу воды.

- Баркалла, хтул!
- Молодец, внучок!

- Зани жув чехи хьайила жуван хтул галаз атана инал чухьвердин тар пада. Ваз чухьверар пара кланда эхир.

- Когда я вырасту, приду сюда со своим внуком и посажу грушевое дерево. Ты ведь любишь груши.

- ГьакI я, чан бубадин.
- Да, родной.

ТукьIуьрайди:
АЗИЗРИН Севда

Лацарин рушар

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!
В районах республики на газету «Самур» можно подписаться коллективно и индивидуально в любое время. Годовая подписка составляет 15 манатов. Справки по телефону: 432-92-17

Продается двухэтажный дом в Кусарах. Евроремонт, мебель, постоянная вода, газ, телефон, фруктовый сад (6 соток). Тел 055 530 10 05

“Samur” qəzetinin kollektivi Ağaverdi Əliverdiyevə həyat yoldaşı Dilərə Əlibala qızının vəfatı münasibəti ilə kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

САМУР
Baş redaktor
Sədaqət KƏRİMOVA

Redaksiyamızın ünvanı: AZ 1073
Bakı, Mətbuat prospekti,
“Azərbaycan” nəşriyyatı, 3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail:sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi:
26233080000
“Kapital bank”ın 1 saylı
Yasamal filialı
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat
və İnformasiya Nazirliyində
qeydə alınıb.
Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581
Sifariş: 1458
Tiraj: 2000
Tel:(012)432-92-17

“Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunmuşdur